

اولویت‌ها و اقدام‌های محوری نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

مقدمه

کتابخانه عمومی نه تنها فضایی برای ارائه کتاب و خواندنی‌هایی است که مردم به آن نیاز دارند، بلکه به سبب ماهیت منعطفی که دارد، می‌تواند متناسب با نیازهای اجتماعی، نقش‌های مختلفی را ایفا کند. یکی از مهم‌ترین این نقش‌ها «نقش اجتماعی» کتابخانه عمومی است. کتابخانه‌ها و کتابدارانی که این نقش را می‌پذیرند، تبدیل به کنشگران اجتماعی می‌شوند که از یکسو تلاش می‌کنند در مدیریت مسائل و آسیب‌های اجتماعی با همکاری دیگر سازمان‌ها بکوشند. این کوشش بر این باور استوار است که بخش قابل توجهی از مسائل و آسیب‌های اجتماعی با کسب اطلاعات، آموزش و مشارکت در فعالیتهای فرهنگی، قابل مدیریت، پیشگیری، حل و التیام است. از سوی دیگر، کتابخانه عمومی به دلیل نوع فضا و ویژگی‌هایی خدمتی، می‌تواند پیشران ارتباطات اجتماعی باشد که پیامد آن شکل‌گیری جامعه‌ای آگاه، خلاق و پویا است.

بر این اساس و بر مبنای اسناد بالادستی حاکمیتی و اجرایی و نیز احساس ضرورت به اقدام ملی، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور با پذیرش نقش اجتماعی برای کتابخانه‌ها، اولویت‌ها و اقدام‌های محوری همه فعالیت‌های آتی خود را به این شرح اعلام می‌کند. مقدمه عمل و طراحی برنامه‌های نهاد ذیل این اولویت‌ها، التزام به پیش‌فرض‌هایی است که لازم است از سوی همه مدیران نهاد در سطوح مختلف، همواره رعایت شود.

الف. حفظ وحدت رویه در همه اقدام‌ها از جمله اقدامات مالی، اجرایی، عمرانی، برنامه‌ای و ...؛

ب. رعایت دقیق و جامع موازین و مقررات قانونی کشور در همه زمینه‌ها؛

ج. پای‌بندی به اصول اخلاقی، فضائل رفتاری و منش انقلابی در تعامل با همکاران، مردم و مخاطبان و سایر مدیران و فعالان اجرایی و فرهنگی در سطوح ملی و استانی؛

د. صرفه‌جویی، قناعت و مدیریت بهینه در هزینه‌ها در همه شوون کاری؛

ه. اصالت دادن به خدمت خالصانه و مجدانه برای عموم مردم؛

و. تقویت حس پاسخ‌گویی و نیز مدارا و معاشرت و همدلی با همکاران نهادی و مخاطبان و کاربران.

اولویت‌ها و اقدام‌ها

اولویت ۱. توسعه عادلانه «خدمت کتابخانه عمومی» و افزایش دسترسی به کتابخانه عمومی

اقدام محوری ۱-۱. ایجاد و توسعه فضاهای کتابخانه‌ای استاندارد^۱ در شهرهای فاقد کتابخانه عمومی با اولویت مناطق محروم و کلان‌شهرهای با جمعیت بالای ۱,۰۰۰,۰۰۰ نفر شامل تهران، مشهد، اصفهان، کرج، شیراز، تبریز، قم و اهواز با اولویت دسترس‌پذیری برای سکونت‌گاه‌های غیررسمی^۲

اقدام محوری ۱-۲. ارائه خدمات کتابخانه‌ای از طریق «شعبه کتابخانه عمومی»^۳ و «پیشخان کتابخانه عمومی»^۴ و یا اجرای برنامه در مناطق فاقد کتابخانه با اولویت مناطق محروم و استمرار آن تا راه‌اندازی کتابخانه عمومی متناسب؛

اقدام محوری ۱-۳. نوسازی و بهسازی کتابخانه‌های عمومی با اولویت مناطق محروم؛

اقدام محوری ۱-۴. توسعه و فعال‌سازی سالن‌های اجتماعات و دیگر امکانات فرهنگی هنری کتابخانه‌های عمومی در جهت تبدیل کتابخانه‌ها به مراکز فرهنگی اجتماعی

اولویت ۲. اصلاح و توسعه زیرساخت‌ها و فرایندها به منظور افزایش بهره‌وری در نهاد

اقدام محوری ۲-۱. مدیریت بهینه منابع و اعتبارات با رعایت سند اقتصاد مقاومتی در فرایندها و اقدام‌های اجرایی و نیز توسعه منابع (نقدی و غیر نقدی) با استفاده از ظرفیت‌های مردمی و خیرین؛

اقدام محوری ۲-۲. اصلاح رویه‌ها و فرایندهای اداره و ارائه خدمات در کتابخانه‌های عمومی تک کتابدار؛

اقدام محوری ۲-۳. اصلاح نظام درجه‌بندی و رتبه‌بندی کتابخانه‌های عمومی؛

اقدام محوری ۲-۴. اصلاح نظام آماری نهاد و استانداردسازی رویه‌ها، فرایندها و خدمات؛

اقدام محوری ۲-۵. حمایت از پژوهش‌های کاربردی مسئله محور؛

^۱ ایجاد، احداث و راه‌اندازی کتابخانه جدید، فقط در شهرهای فاقد کتابخانه صورت می‌گیرد. فهرست این شهرها از سوی ستاد نهاد در اختیار استانها قرار خواهد گرفت.

^۲ سکونتگاه‌های غیر رسمی به مناطقی گفته می‌شود که مهاجران روستایی و محرومان جامعه شهری را در خود جای داده یا خارج از برنامه‌ریزی رسمی و قانونی توسعه شهری، عمدتاً بدون مجوز در درون یا خارج از محدوده قانونی شهرها به وجود آمده است.

^۳ بر اساس «استانداردهای پایه؛ ۱: تعریف کتابخانه عمومی»، شعبه کتابخانه عمومی فضایی است که زیربنا یا زمان فعالیت یا تعداد منابع یا نیروی انسانی آن کمتر از مقادیر حداقل استاندارد پیش‌بینی شده است.

^۴ بر اساس «استانداردهای پایه؛ ۱: تعریف کتابخانه عمومی»، پیشخان کتابخانه عمومی به فضایی گفته می‌شود که به منظور ارائه خدمت یا خدماتی محدود طراحی شده است. کتابخانه‌های سیار، ایستگاه‌های مطالعه، کتابخانه بیمارستان‌ها، مراکز سالمندان، زندان‌ها، قرائت‌خانه‌ها از جمله پیشخان‌های کتابخانه‌های عمومی محسوب می‌شوند.

تعاریف فوق پس از تصویب در شورای معاونین به همراه رویه‌های اجرایی به رده‌های نهادی ابلاغ خواهد شد.

اولویت ۳. افزایش کارآمدی و منزلت اجتماعی منابع انسانی نهاد کتابخانه‌های عمومی

اقدام محوری ۱-۳. ارتقای وضعیت رفاهی کارکنان نهاد؛

اقدام محوری ۲-۳. اصلاح نظام بهره‌وری کارکنان نهاد؛

اقدام محوری ۳-۳. آموزش نیازمندی کارکنان نهاد؛

اولویت ۴. کاربرمحور کردن خدمات، برنامه‌ها و منابع کتابخانه‌های عمومی

اقدام محوری ۱-۴. تنوع‌بخشی به خدمات کتابخانه‌ای مطابق با نیازهای بومی و اجتماعی کاربران؛

اقدام محوری ۲-۴. بهبود کیفیت خدمات کتابخانه‌های عمومی برای کودکان و نوجوانان؛

اقدام محوری ۳-۴. گسترش دسترسی به خدمات Wi-Fi برای کاربران؛

اقدام محوری ۴-۴. برآمدمحور کردن برنامه‌های کتابخانه‌ای؛

اقدام محوری ۵-۴. توسعه برنامه‌های کتابخانه‌ای خلاقانه برای کودکان و نوجوانان به‌ویژه در مناطق

محروم؛

اقدام محوری ۶-۴. تنوع‌بخشی به منابع کتابخانه‌ای مطابق با نیازهای بومی و اجتماعی کاربران با تأکید بر

گسترش دسترسی به منابع دیجیتال؛

اقدام محوری ۷-۴. بهبود فرایندهای مجموعه‌سازی با رویکرد افزایش نقش اعضا و کتابداران در انتخاب

منابع؛

اولویت ۵. توسعه آموزش کاربران با محور قرار دادن مسائل اجتماعی ملی و محلی

اقدام محوری ۱-۵. توسعه آموزش «سواد اجتماعی» برای کاربران کتابخانه‌های عمومی با محوریت

نیازهای کاربران مناطق محروم؛

اقدام محوری ۲-۵. توسعه آموزش‌های «مهارتی» کاربران کتابخانه‌های عمومی با رویکرد تقویت

کسب‌وکارهای کوچک؛

اقدام محوری ۳-۵. توسعه برنامه‌های آموزش «سواد علمی» به کاربران کتابخانه‌های عمومی مبتنی بر

تقسیم‌کار ملی منتج از «سند نقشه جامع علمی کشور»؛

اولویت ۶. ارائه تصویری اجتماعی از جایگاه کتابخانه عمومی

اقدام محوری ۱-۶. توسعه گفتگوهای عمومی و نخبگانی درباره کتابخانه عمومی؛

اقدام محوری ۲-۶. حضور کتابخانه عمومی در رسانه‌های فراگیر؛